

ЗМІНИ СПОЖИВЧИХ ЦІН

Головне

У серпні 2023 року завдяки подальшому суттєвому надходженню на ринок нового врожаю за відносної незмінності інших чинників відбулося падіння внутрішніх цін, що відповідно забезпечило повернення темпів річної інфляції до однозначних чисел – 8,6%.

Можна вважати, що після перших місяців війни умови формування споживчих цін стабілізувалися, і наразі визначаються переважно наслідками падіння сукупного попиту та фактично збереженням превалювання дії цього чинника над іншими. До цього додається суттєвий вплив захисту Урядом населення від наслідків війни (переважно в частині тарифів на комунальні послуги й регулювання цін на деякі товари) та стабільний курс гривні, що за діючих обмежень на операції з капіталом, запроваджених Національним банком, тяжіє до ревальвації за умов стійкого надходження значної фінансової допомоги від зовнішніх партнерів. Унаслідок цього, по-перше, практично нівелюється ймовірний тиск зовнішніх цін, по-друге, не настільки відчутним є тиск вартісної складової в цінах виробників (що є максимально чутливою до наслідків руйнації інфраструктури) на споживчі ціни, і, по-третє, не формуються чинники штучного ажіотажу щоразу, коли перманентно виникають шоківі ситуації на деяких сегментах ринку.

Відтак упродовж серпня динаміка споживчих цін формувалася переважно суто сезонними чинниками пропозиції на фоні стабільності обмінного курсу гривні та відсутності значущих шоків за будь-якими напрямками впливу, у т.ч. і адміністративного походження.

Наразі очікується збереження впливу достатніх обсягів пропозиції в сегменті продовольчих товарів на тлі певного ситуативного сезонного зростання попиту в деяких сегментах, що, у будь-якому випадку, не матиме практичного впливу на загальний тренд сповільнення річного темпу інфляції.

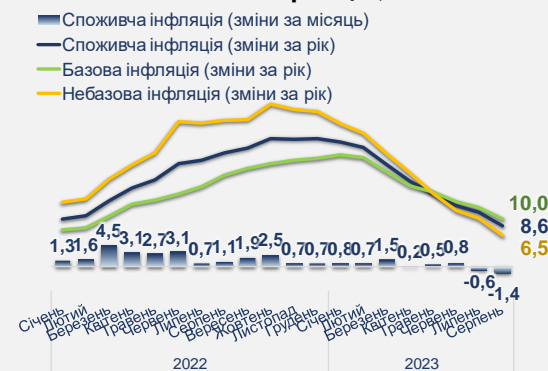
Ключові показники	Зміни за рік, %		Зміни за місяць, %	
	Серпень 2022	Серпень 2023	Серпень 2022	Серпень 2023
Зміни споживчих цін	23,8	8,6	1,1	-1,4
Базова інфляція	19,1	10,0	2,1	0,0
Небазова інфляція	30,5	6,5	0,0	-3,2

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

У серпні 2023 року, другий місяць поспіль, на споживчому ринку спостерігалася дефляційна тенденція: за даними Держстату ціни знизилися на 1,4% (у попередньому місяці – на 0,6%), що стало найбільшим зниженням цін за 20 років (більше ніж цього місяця ціни знижувалися лише в серпні 2003 року – на 1,7%). А загальний темп з початку року скоротився до рівня максимально наближеного до показників інфляційної динаміки та таргетів мирного часу (в цілому за вісім місяців 2023 року ціни зросли лише на 2,5%, а річні темпи уповільнилися до однозначних чисел – 8,6%).

Такі темпи інфляції залишаються не тільки співставними, але й суттєво нижчими, ніж у деяких європейських країнах, чії економіки не зазнають жодних шоків війни (за даними

Рис. 1 Споживча інфляція, базова і небазова інфляція, %

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

Рис. 2 Зміни (гармонізованих) споживчих цін деяких країн та України в серпні 2023 року, % у річному обчисленні

Джерело: Eurostat, U.S. Bureau of Labor Statistics, Держстат

Рис. 3 Зміни споживчих цін за розділами товарів та послуг, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат

Євростату в серпні ц.р. споживча інфляція в річному обчисленні в Угорщині становила 14,2%, Чехії – 10,1%, Словаччині – 9,6%).

Тобто за час війни, незважаючи на перманентні руйнівні шоки внаслідок збройної російської агресії, економіка України фактично стабілізувала систему внутрішніх та зовнішніх стосунків між суб'єктами економічної діяльності, у т.ч. це стосується і динаміки споживчих цін.

Антиінфляційні чинники:

✓ **насичення ринку товарами** з огляду на:

- літню сезонність** на продовольчому ринку на фоні достатнього врожаю плодоовочевої продукції та намагання аграріїв максимально її реалізувати або експортувати через обмежені можливості інфраструктури для зберігання. У підсумку посилилося падіння цін на овочі – «мінус» 37,6% (у липні – «мінус» 18,2%) та фрукти – «мінус» 4,2% («мінус» 1,3% відповідно). Таке здешевлення знизило загальний індекс інфляції майже на 1,3 в.п. (з урахуванням сумарної питомої ваги плодоовочевої групи в структурі споживчих грошових витрат домогосподарств на рівні 5,9%);

Довідково. За серпень ц.р. більш ніж удвічі знизилися ціни на баклажани, моркву, буряк, капусту, цибулю, помідори. Загалом на овочі ціни були нижчими, ніж торік на 25,7%.

За даними Держмитслужби впродовж серпня суттєво зросли фізичні обсяги експорту за деякими групами.

Код і найменування позиції товару за УКТЗЕД	Експорт, зміни за серпень 2023	
	Вага	Ціна
710 Овочі морожені	+ 13,9 рази	+ 24,5%
713 Овочі бобові сушені	+ 5,5 рази	- 29,2%
701 Картопля	+ 3,9 рази	- 16,9%
811 Плоди та горіхи, сирі або варені, морожені	+ 1,6 рази	- 8,0%

Джерело: Держмитслужба, розрахунки Мінекономіки

Загалом на продовольчому ринку серед товарів, за якими Держстат проводить статистичне спостереження, кількість позицій, за якими ціни не змінилися або знижувалися, у серпні суттєво зросла та охоплювала майже половину таких товарних позицій.

- тимчасові превентивні заходи країн ЄС** щодо імпорту пшениці, кукурудзи, насіння ріпаку та соняшнику з України, що стимулювали подальше здешевлення соняшникової олії (на 0,5%), хліба і хлібопродуктів (на 0,2%);

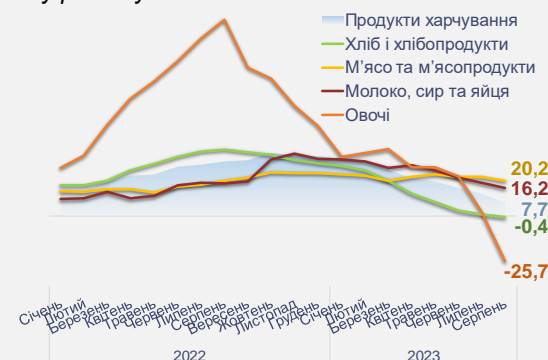
Довідково. У серпні ц.р. дешевшали як продукти переробки зернових (борошно, гречані крупи), так і оброблені продукти (печиво, пельмені, заварний хліб та навіть хліб житній, житньо-пшеничний).

- доступність імпорту** в умовах збереження відносно стабільності на валютному ринку, що дала змогу оперативно реагувати на потреби ринку;

Довідково. За даними Держмитслужби впродовж серпня суттєво збільшилися фізичні обсяги імпорту:

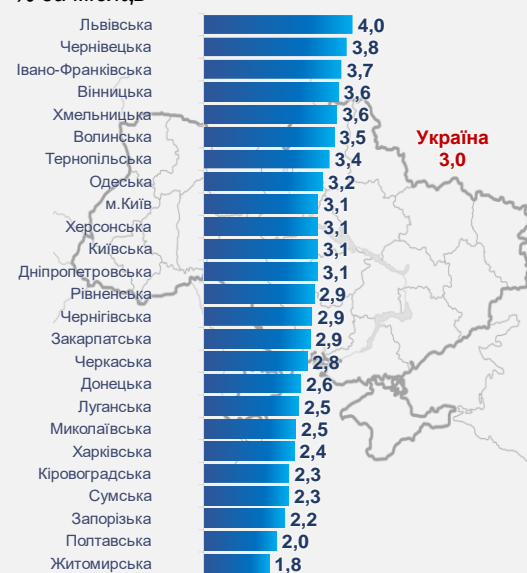
- за підгрупою 203 «Свинина» – в 1,6 рази;
- за підгрупою 303 «Риба морожена» – на 31,7%, за підгрупою 302 «Риба свіжа або охолоджена» – на 14,7%;
- за підгрупою 806 «Виноград» – у 2,4 рази.

Рис. 4 Зміни споживчих цін на продукти харчування, % у річному обчисленні

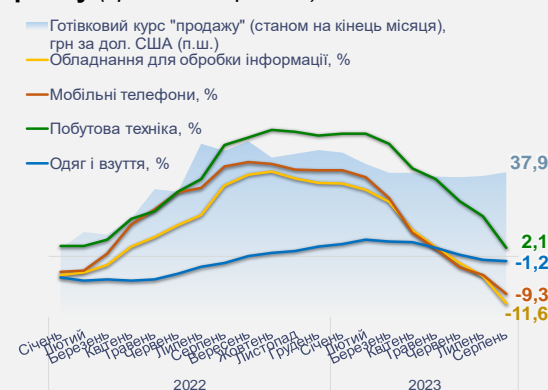
Джерело: Держстат

Рис. 5 Зміни цін у сфері транспорту за регіонами в серпні 2023 року, % за місяць

Джерело: Держстат

Рис. 6 Зміни споживчих цін на деякі непродовольчі товари (% у річному обчисленні) та середньозважений курс «продажу» на готівковому валютному ринку (грн за долар США)

Джерело: Держстат, Національний банк

- 4) **пожвавлення виробничої діяльності.** Зокрема в птахівництві виробники наростили поголів'я птиці, що, з одного боку, стримувало темпи зростання цін на свіже, охолоджене, заморожене м'ясо свійської птиці («плюс» 1,4% у серпні порівняно з «плюс» 2% місяцем раніше), а з іншого – дало змогу виробникам наростити експорт яєць, що уповільнило падіння внутрішніх цін на них («мінус» 0,1% порівняно з «мінус» 7,6% відповідно);

Довідково. За результатами щомісячного опитування підприємств України, проведеного Національним банком, у серпні 2023 року індекс очікувань ділової активності (ІОДА) наблизився до нейтрального рівня і становив 49,3 (у липні – 48,8), зокрема в промисловості зріс до 48,8 (48,2 відповідно), у торгівлі – до 52,5 (51,6 відповідно), у сфері послуг залишився на рівні попереднього місяця – 47,3.

За даними Держмитслужби впродовж серпня на 15,7% зросли фізичні обсяги експорту в цілому за підгрупами 407 «Яйця птиці в шкаралупі» та 408 «Яйця птиці без шкаралупи».

- ✓ **збереження звуженого попиту** з мотиваційних причин в умовах війни (попит сфокусований переважно на товарах першої необхідності, в основному продовольчих) та внаслідок міграції значної частини населення та специфіки його розташування (у т.ч. враховуючи, що значна частина опинилася на тимчасово окупованій території);

Довідково. Упродовж серпня на непродовольчому ринку ціни переважно знижувалися з огляду на збереження стриманого попиту в умовах війни, що позначилося на здешевленні: одягу і взуття, меблів та предметів обстановки, домашнього текстилю, побутової техніки, товарів для підтримки чистоти, транспортних засобів, мобільних телефонів, телевізорів, обладнання для обробки інформації, іграшок, приладів та товарів для особистого догляду, сумок та ін. Також дещо збільшилася частка товарів, ціни на які не змінилися.

- ✓ **фіксація обмінного курсу гривні** та її відносна стабільність на готівковому ринку, яка практично нівелювала ймовірний тиск з боку зовнішніх цін.

Довідково. За даними Національного банку на готівковому валютному ринку середньозважений курс «продажу» гривні до долара США на кінець серпня ц.р. (порівняно з датою на кінець 2022 року) зміцнився на 6,7%.

Інфляційні чинники:

- ✓ **подорожчання палива та мастил** (на 7,4%, внесок – «плюс» 0,26 в.п.), що стало результатом збігу в часі низки чинників:

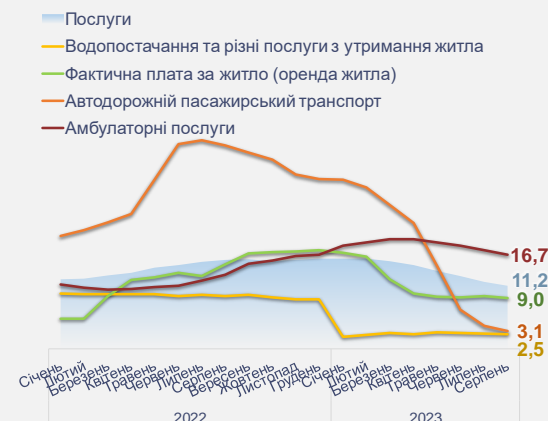
- 1) **надходження на ринок палива вже за «новими» цінами** (у липні активно використовувалися запаси палива, які сформовані ще перед поверненням довоєнного рівня оподаткування);
- 2) **зростання цін на світовому ринку нафтопродуктів;**

Довідково. За даними Світового банку в серпні енергоносії і далі дорожчали – на 7,8%, у т.ч. нафта марки Brent – на 7,6%.

- ✓ **збереження значного рівня витратності**, у т.ч., ймовірно, і через: зростання вартості електроенергії (з огляду на зниження її пропозиції, враховуючи ремонти на ТЕС та АЕС, на фоні зростання попиту через спеку), подорожчання пального тощо;

Довідково. Упродовж серпня і далі спостерігалось зростання цін на більшість послуг, зокрема прискорилося зростання плати за

Рис. 7 Зміни споживчих цін на деякі послуги, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

Рис. 8 Зміни цін на пальне, % у річному обчисленні

Джерело: Світовий банк, Держстат

Рис. 9 Індекси інфляційних та девальваційних очікувань, пунктів

Джерело: Info Sapiens

оренду житла, вартості послуг з утримання та ремонту житла (електриків), ремонту побутової техніки, медичних і ветеринарних послуг, курсів водіїв, послуг автостоянок, послуг з перевезення речей, послуг кінотеатрів, готелів, пансіонатів тощо.

- ✓ **тимчасовий дисбаланс попиту та пропозиції на деяких сегментах ринку**, зокрема на ринку м'яса через певне сезонне послаблення внутрішньої пропозиції, що в підсумку підтримує подальше зростання цін на м'ясо та м'ясопродукти – 1,2% (1,4% місяцем раніше), а також сезонно на ринку цукру, що сформуvalo зростання цін на 2% (1,2% відповідно);

Довідково. За даними Мінагрополітики наразі є всі передумови для ефективного розвитку м'ясної галузі – темпи зростання поголів'я тварин цього року мають позитивну динаміку. Так, з початку року поголів'я великої рогатої худоби зросло на 9,9%, свиней – на 4,5%, птиці – на 18,3%.

Наразі в Україні тільки розпочалося збирання цукрового буряку – станом на 08.09.2023 в Україні зібрали перші 116 тис. тонн цукрових буряків із площі 2,6 тис. га (урожайність – 449,6 ц/га).

- ✓ **збереження невизначеності** щодо найближчої перспективи.

Довідково. За результатами 16-ої хвилі «Нового щомісячного опитування підприємств», проведеного ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій», у серпні спостерігалось як збереження високого рівня довгострокової невизначеності, так і збільшення короткострокової невизначеності. Зокрема, частка опитаних, які не змогли дати відповідь, що буде з діловою активністю на підприємстві через два роки, збільшилася до 56,4% (з 55% місяцем раніше). Серед тих, хто визначився з майбутнім через два роки, зменшилася частка тих, хто планує розширити діяльність (до 23,1% з 25,9% місяцем раніше), а частка тих, хто не планує змін, зросла (до 69,2% з 68,2% відповідно), що є сигналом невизначеності також.

Надалі динаміка споживчих цін принаймні до кінця року, **визначатиметься**, ймовірно, саме збереженням поточних умов та сукупною дією значущих на цей час чинників, головним з яких є стабільно стриманий попит.

Через вельми слабку дію трансмісійного механізму та повільні й незначні зміни облікової ставки в бік зниження, чинник монетарної політики не буде визначальним, а відсутність будь-яких сумнівів щодо збереження зовнішньої допомоги дає підстави припускати прийнятну стабільність обмінного курсу гривні і відтак відсутність деструктивного впливу ззовні.

Загалом, за винятком форс-мажорних обставин та за умов збереження наявних трендів передусім щодо показників, які визначають умови, що склалися, можна очікувати на утримання споживчої інфляції за підсумком 2023 року в межах однозначних чисел.

Рис. 10 Топ-5 найважливіших перешкод для ведення бізнесу, % респондентів

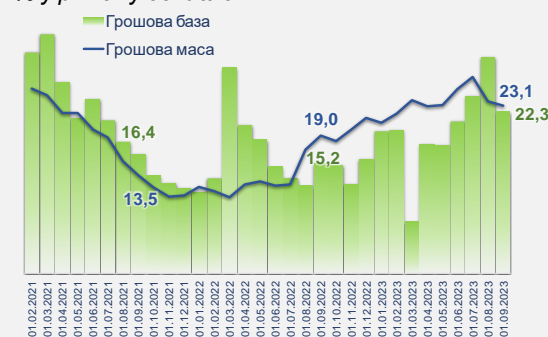
Джерело: Інститут економічних досліджень та політичних консультацій

Рис. 11 Показники ринку праці, тис. осіб

Джерело: Державний центр зайнятості

Рис. 12 Зміни грошової маси та бази, % у річному обчисленні

Джерело: Національний банк

Темпи приросту/зниження ІСЦ за розділами товарів та послуг

Ключові показники	Липень 2023 року			Серпень 2023 року		
	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %
Усі товари та послуги	-0,6	-	11,3	-1,4	-	8,6
Базовий ІСЦ	0,0	0,00	12,3	0,0	0,00	10,0
Небазовий ІСЦ	-1,5	-0,64	10,1	-3,2	-1,35	6,5
Зміни цін за розділами товарів та послуг						
Продукти харчування та безалкогольні напої	-1,9	-0,84	13,3	-3,7	-1,59	8,4
Алкогольні напої, тютюнові вироби	1,0	0,09	12,5	0,8	0,07	12,0
Одяг і взуття	-4,8	-0,23	-0,9	-2,3	-0,12	-1,2
Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	0,1	0,01	14,7	0,3	0,02	14,2
Водопостачання	0,0	0,00	0,8	0,0	0,00	0,8
Водовідведення	0,0	0,00	0,7	0,0	0,00	0,7
Електроенергія	0,0	0,00	69,7	0,0	0,00	69,7
Природний газ	0,0	0,00	0,0	0,0	0,00	0,0
Гаряча вода, опалення	0,0	0,00	-0,2	0,0	0,00	-0,2
Предмети домашнього вжитку	0,0	0,00	12,7	-0,3	-0,01	7,0
Охорона здоров'я	0,4	0,03	13,7	0,6	0,04	11,1
Транспорт	2,7	0,26	1,9	3,0	0,28	4,2
Паливо та мастила	7,3	0,26	-10,6	7,4	0,26	-0,1
Зв'язок	0,3	0,01	7,4	0,1	0,00	5,2
Відпочинок і культура	-0,5	-0,02	7,3	-0,5	-0,02	3,7
Освіта	0,4	0,01	9,9	0,1	0,00	9,8
Ресторани та готелі	1,1	0,03	18,5	0,8	0,02	18,0
Різні товари та послуги	0,8	0,04	15,7	0,3	0,01	14,6

Джерело. Держстат, розрахунки Мінекономіки

Примітка. За рахунок округлень, які виникали у зв'язку з електронною обробкою інформації, сума внесків за розділами товарів та послуг може не дорівнювати підсумку